

ARTUR Č. KLARK

SUSRET S RAMOM

S engleskog preveo
Branko Vučićević

**Čarobna
knjiga**

1.

SVEMIRSKA ZAŠTITA

Ranije ili kasnije, to se moralo dogoditi. Poslednjeg dana juna 1908. Moskva je izbegla uništenje za tri sata i četiri hiljade kilometara – što je, po svemirskim merilima, nevidljivo mala margina. Dvanaestog februara 1947, jedan drugi ruski grad bio je još bliže propasti, kada je, na manje od četiri stotine kilometara od Vladivostoka, eksplodirao drugi veliki meteorit dvadesetog veka, eksplozijom ravnom eksploziji tek izumljene uranijumske bombe.

U ono vreme ljudi nisu mogli ništa da preuzmu kako bi se zaštitili od poslednjih nasumičnih hitaca u kosmičkom bombardovanju koje je svojevremeno izrošavilo lice Meseca. Meteoriti iz 1908. i 1947. godine udarili su u nenastanjenu pustoš; međutim, krajem dvadeset prvog stoleća na Zemlji nije ostalo nijedno područje koje bi se moglo bezbedno koristiti za nebeska probna gađanja. Ljudski rod se proširio od Južnog do Severnog pola. I tako, neminovno...

Jedanaestog septembra, izuzetno lepog leta godine 2077, u 9.46 ujutru, po Griniču, većina stanovnika Evrope videla je kako se na istočnom delu nebeskog svoda pojavljuje zasenjujuća ognjena lopta. Za nekoliko sekundi postala je sjajnija od Sunca, a krećući se preko nebeskog svoda – isprva u potpunoj tišini – za sobom je ostavljala uskovitlani stub prašine i dima.

Negde iznad Austrije počela je da se raspada, izazivajući niz tako žestokih potresa da je preko milion ljudi zadobilo trajna oštećenja sluha. To su bili oni srećniji.

Brzinom od pedeset kilometara u sekundi, hiljadu tona stene i metala udarilo je u ravnice severne Italije, za nekoliko plamenih časaka uništivši trud stoleća. Gradovi Padova i Verona zbrisani su sa lica Zemlje, a poslednje divote Venecije zauvek su potonule ispod površine mora kada su, nakon udarca maljem iz svemira, vode Jadrana grmeći krenule ka kopnu.

Poginulo je šest stotina hiljada ljudi, a ukupna šteta je iznela preko bilion dolara. Međutim, gubitak za umetnost, za istoriju, za nauku – za celo čovečanstvo, do kraja vremena – uopšte se nije mogao sračunati. Kao da je za jedno jedino jutro vođen i izgubljen veliki rat, i malo njih je moglo da izvuče neko zadovoljstvo iz činjenice da je mesecima potom, kako se prašina razaranja polako slegala, ceo svet bio svedok najprekrasnijih zora i sutona viđenih od erupcije vulkana Krakatua.

Nakon početne preneraženosti, čovečanstvo je reagovalo s odlučnošću i jedinstvenošću koje nijedno ranije doba nije moglo ispoljiti. Takva katastrofa, shvatilo se, možda se neće ponoviti za narednih hiljadu godina – ali se mogla dogoditi i sutra. A sledeći put posledice su mogle biti još gore.

E pa, lepo: *sledećeg puta neće biti.*

Sto godina ranije, mnogo siromašniji svet, sa daleko slabijim sredstvima, traćio je svoje bogatstvo pokušavajući da uništi oruđa koja je čovečanstvo samoubilački lansiralo protiv samog sebe. Pokušaj nije uspeo, ali tada stečene veštine nisu bile zaboravljene. Sad su se mogle primeniti u mnogo plemenitiju svrhu i na beskonačno većoj pozornici. Više se nikad neće dozvoliti da meteorit, dovoljno veliki da prouzrokuje katastrofu, probije odbranu Zemlje.

Tako je nastao projekt Svemirska zaštita. Pedeset godina kasnije – i na način koji nijedan od njegovih konstruktora nije mogao predvideti – opravdao je svoje postojanje.

2.

ULJEZ

Godine 2130. radari, locirani na Marsu, otkrivali su po tuce novih asteroida na dan. Računari svemirske zaštite automatski su sračunavali njihove orbite i odlagali informacije u svoja ogromna pamćenja, tako da je svakih nekoliko meseci ma koji zainteresovani astronom mogao da pogleda nakupljene statističke podatke. Ovi su sad bili prilično upečatljivi.

Trebalo je više od sto dvadeset godina da se prikupi prvih hiljadu asteroida, računajući od otkrića Cerere, najvećeg među ovim sićušnim svetovima, koje je učinjeno na sâm prvi dan devetnaestog stoleća. Stotine asteroida je nalaženo, gubljeno i ponovo pronalaženo; postojali su u tolikim jatima da ih je jedan ozlojeđeni astronom nazvao „nebeskom gamadi“. Zapanjio bi se kad bi saznao da svemirska zaštita sada prati pola miliona asteroida.

Jedino je pet džinova – Cerera, Palada, Junona, Eunomija i Vesta – imalo više od dvesta kilometara u prečniku; ogromnu većinu činile su obične veće gromade koje bi se mogle smestiti u neki mali park. Gotovo svi su se kretali po orbitama koje su se nalazile s onu stranu Marsa. Svemirsku zaštitu je zanimao samo onaj mali broj koji se dovoljno približavao Suncu da bi mogao ugroziti Zemlju. A tokom cele buduće istorije Sunčevog sistema nijedan od hiljade takvih asteroida neće proći na milion kilometara od Zemlje.

Objekt koji je isprva katalogisan kao 31/439, prema godini i redosledu otkrivanja, uočen je dok se još nalazio van orbite Jupitera. U pogledu njegovog mesta nije bilo ničeg neobičnog; mnogi asteroidi su odlazili s one strane Saturna pre no što se ponovo okrenu ka svome udaljenom gospodaru, Suncu. A Tula II, koji je išao dalje od svih, putovao je tako blizu Urana da je lako mogao biti izgubljen mesec te planete.

Međutim, prva radarska veza na takvoj razdaljini bila je besprimerna; 31/439 je, očito, morao biti izuzetno velik. Po jačini odjeka računari su dedukcijom došli do prečnika od najmanje četrdeset kilometara. Takav džin nije bio otkriven za poslednjih sto godina. Izgledalo je neverovatno da je toliko vremena ostao neprimećen.

Onda je izračunata orbita i zagonetka je razjašnjena – da bi je zamenila druga, još veća. 31/439 nije putovao normalnom asteroidnom putanjom, po elipsi kojom bi, sa tačnošću satnog mehanizma, prolazio svakih nekoliko godina. Bio je to usamljeni lualica među zvezdama, koji čini svoju prvu i poslednju posetu Sunčevom sistemu – jer se kretao tako brzo da Sunčevo polje teže neće uspeti da ga zarobi. Munjevito će proleteti mimo orbita Jupitera, Marsa, Zemlje, Venere i Merkura, dobijajući pritom na brzini, dok ne obiđe Sunce i ponovo ne krene u nepoznato.

U tom trenutku računari su počeli da pale svoj znak „Imamo nešto zanimljivo“ i 31/439 je, prvi put, postao predmet pažnje ljudskih bića. U štabu Svemirske zaštite buknuo je kratko uzbuđenje, a međuzvezdani skitnica je ubrzo udostojen imena umesto pukog broja. Astronomi su odavno bili iscrpli grčku i rimsku mitologiju; sada su obrađivali hinduski panteon. I tako je 31/439 dobio ime Rama.

Sredstva informisanja su nekoliko dana dizala halabuku oko ovog posetioca, mada ih je grdno ometala oskudica informacija.

O Rami su bile poznate samo dve činjenice: njegova neuobičajena orbita i približna veličina. Čak je i ova poslednja bila samo stručno nagađanje, zasnovano na jačini radarskog odjeka. Rama je kroz teleskop još uvek izgledao kao slabašna zvezda petnaeste veličine – suviše mala da bi pokazivala vidljiv kolot. Međutim, dok bude jurio ka srcu Sunčevog sistema, iz meseca u mesec postajaće blistaviji i veći; pre no što zauvek iščezne, opservatorije u orbiti biće u stanju da prikupe tačnije podatke o njegovom obliku i veličini. Vremena ima napretek, a možda će se tokom sledećih nekoliko godina ukazati mogućnost da neki svemirski brod, idući svojim običnim poslom, prođe dovoljno blizu da pribavi dobre fotografije. Pravi susret uopšte nije bio verovatan; utrošak energije bio bi odveć veliki da dopusti fizički dodir sa objektom što šiša preko orbita planeta brzinom od preko sto hiljada kilometara na sat.

I tako je svet ubrzo zaboravio Ramu. Ali, astronomi nisu. Kako su meseci prolazili, njihovo uzbuđenje je raslo, jer ih je novi asteroid stavljao pred nove i nove zagonetke.

Tu je, pre svega, bio problem Ramine svetlosne krivulje. Ona nije postojala.

Svi poznati asteroidi, bez izuzetka, pokazivali su spore promene sjaja, koji je jačao i slabio u periodu od nekoliko sati. Već duže od dva veka znalo se da je to neminovna posledica njihovog obrtanja i nepravilnog oblika. Dok su se tumbali po svojim orbitama, reflektujuće površine koje su izlagali Suncu stalno su se menjale, pa se, u skladu s tim, menjao i njihov sjaj.

Rama nije pokazivao takve promene. Ili se uopšte ne okreće, ili je savršeno simetričan. Oba objašnjenja su izgledala neverovatna.

Nekoliko meseci stvar je ostala na tome, jer se nijedan od velikih orbitnih teleskopa nije mogao odvojiti od svog redovnog posla da pilji u udaljene dubine svemira. Kosmička astronomija je

bila skupa razonoda, a upotreba velikog instrumenta mogla je lako da staje hiljadu dolara po minutu. Dr Vilijem Stenton nikad ne bi mogao da za čitavih četvrt sata prigrabi dvestametarski reflektor na Daljoj strani, da jedan važniji program nije privremeno izbačen iz koloseka zbog otkazivanja kondenzatora čija je cena pedeset centa. Dok se jednom astronomu ne smrkne, drugom ne svane.

Stenton nije znao šta je uhvatio sve do sledećeg dana, kada je uspeo da izvesno vreme upotrebi računar kako bi obradio svoje rezultate. Čak i kad su konačno zasjali na njegovom ekranu, trebalo mu je nekoliko minuta da shvati šta znače.

Jačina sunčeve svetlosti što se reflektovala o Ramu ipak nije bila apsolutno postojana. Javljala se vrlo mala varijacija – teško uočljiva, ali sasvim nepobitna i izvanredno pravilna. Poput svih ostalih asteroida, Rama se odista okreće. Ali dok je normalan „dan“ asteroida trajao nekoliko sati, Ramin traje svega četiri *minuta*.

Stenton je na brzinu obavio izračunavanja i bilo mu je teško da poveruje u rezultate. Ovaj majušni svet se na svome polutaru morao okretati brzinom od preko hiljadu kilometara na sat. Pokušaj spuštanja ma gde – sem na polovima – bio bi prilično nezdrav, jer bi centrifugalna sila na polutaru bila dovoljno jaka da svaki neučvršćen predmet odbaci ubrzanjem gotovo ravnim sili Zemljine teže. Rama je bio kamen za koji se u njegovom kotrljanju uopšte nije mogla uhvatiti kosmička mahovina. Izненаđivalo je da takvo telo uspeva da se održi u celosti i da se odavno nije raspalo u milion komada.

Objekt prečnika četrdeset kilometara sa periodom obrtanja od samo četiri minuta – kako se to uklapa u astronomsku shemu stvari? Dr Stenton je bio prilično maštovit čovek, malo odveć

sklon brzim zaključcima. Sad je došao do jednog koji mu je priredio nekoliko odista neprijatnih minuta:

Jedan primerak iz nebeskog zoološkog vrta koji odgovara ovom opisu jeste ugašena zvezda. Možda je Rama mrtvo sunce, lopta neutronijuma u besomučnom kruženju, čiji svaki kubni centimetar teži milijarde tona.

Na ovoj tački kroz Stentonov zgroženi duh sevnulo je sećanje na neprolazno klasično delo H. Dž. Velsa *Zvezda*. Prvi put ga je pročitao kao mali dečak i ono je doprinelo da se u njemu rodi interesovanje za astronomiju. Nakon više od dva veka nije izgubilo ništa od svoje magije i strave. Nikad neće zaboraviti slike orkana i plimskih talasa, gradova što klize u more, kad je onaj drugi posetilac iz zvezdanih predela grunuo u Jupiter i zatim padao mimo Zemlje ka Suncu. Istina, zvezda koju je opisao stari Vels nije bila hladna, već usijana, te je veliki deo razaranja obavila toplota. To jedva da je bitno; čak i ako je Rama hladno telo, koje samo odbija svetlost Sunca, mogao je da ubija silom teže podjednako lako kao ognjem.

Ma koja zvezdana masa što prodire u Sunčev sistem potpuno bi iskrivila orbite planeta. Potrebno je da se Zemlja pomeri samo koji milion kilometara prema Suncu – ili ka zvezdama – pa da se uništi osetljiva klimatska ravnoteža. Antarktički ledeni pokrivač bi se mogao otopiti i poplaviti sve niske zemlje; ili bi se okeani mogli zalediti, pa bi ceo svet bio zarobljen većitom zimom. Bio bi dovoljan samo mali potisak u ma kojem smeru...

Stenton se onda umirio i odahnuo sa olakšanjem. Sve su to besmislice: trebalo bi da se stidi.

Nemoguće je da je Rama sačinjen od kondenzovane materije. Nijedna masa veličine zvezde ne bi mogla prodreti tako duboko u

Sunčev sistem, a da ne prouzrokuje poremećaje koji bi je odavno odali. Uticaj bi se osetio na orbitama svih planeta; na kraju krajeva, tako su otkriveni Neptun, Pluton i Persefona. Ne, sasvim je nemoguće da se tako masivan objekt kao što je mrtvo sunce prikrade neprimećen.

U neku ruku, to je šteta. Susret sa tamnom zvezdom bio bi vrlo uzbudljiv.

Dok bi trajao...